

Abel Aganbegyan, president del Consell Econòmic del govern soviètic

¿ Per què no funciona la 'perestroika'?

"La nit és particularment fosca abans de l'albada" escriu Abel Aganbegyan. Per a ell, l'albada serà el triomf de la *perestroika*. Però, ara com ara, la *perestroika* roman en la foscor i Aganbegyan busca encara la llum del matí.

El seu darrer llibre *-Moure les muntanyes: per una revolució de l'economia soviètica-* tracta d'analitzar els nombrosos problemes de l'economia soviètica.

Nascut fa 57 anys a Geòrgia, aquest intel·lectual armeni és avui un dels economistes més influents de la Unió Soviètica. Conseller de Mikkaïl Gorvatxov, director del departament econòmic de l'Acadèmia de Ciències i president del consell econòmic del govern, és també rector de l'Acadèmia d'Economia, principal centre de recerca i formació dels quadros dirigents del país.

—*¿Quin balanç global fa de les reformes econòmiques a l'URSS?*

—La situació econòmica s'ha deteriorat considerablement. Crisi del mercat, de consum i del sistema financer. En aquesta situació hi ha raons objectives: la baixada del preu del petroli, que és el principal article d'exportació de l'URSS, la catàstrofe de Txernòbil o el terratrèmol d'Armènia. Però la causa principal són els errors de la política econòmica que han provocat un agreujament del dèficit pressupostari i una acumulació de líquideses que no han estat utilitzades per la població, obligada a estalviar perquè no pot utilitzar els diners de què disposa. Tenim una inflació bastant important: al voltant del 10%. El nivell de vida de les persones que tenen uns guanys fixos ha baixat i l'economia subterrània i el mercat negre es desenvolupen: hi ha un repartiment salvatge i completament anàrquic de les rendes. Assistim, doncs, a un procés de fugida dels diners: la gent compra qualsevol cosa sense importar-li el que és per a desembarassar-se d'uns rubles que es devaluen constantment. A escala social, la situació és perillosa i les vagues ja s'han convertit en una cosa habitual: la

desobediència al poder s'estén. Certament no s'ha perdut tot, però les vies de sortida es fan més estretes a mesura que passa el temps.

—*¿Quin quadro!*

—El més trist és que tot això s'ha produït molt progressivament al llarg dels dos anys i mig que acaben de passar...; el govern ho observava, però no feia res. A la població li falta confiança, són indiferents i treballen sense importar-los com ho fan... Els estímuls econòmics al treball més eficaç no funcionen. Cadascú prova de sortir-se'n com pot —un coneix el director d'un magatzem, l'altre el d'una cantina, el vostre fill treballa en un lloc on podeu procurar-vos mercaderies difícils de trobar...

—*Certament, ¿això no és una novetat?*

—No és una novetat, però ha agafat unes proporcions que no existien.

—*Aquests deterioraments, ¿són deguts a una mala aplicació de les reformes o s'ha de revisar l'esperit d'aquestes reformes?*

—Les reformes han estat mal aplicades.

—*Però, ¿no són massa tímides? Per exemple, la llei de la propietat, que es discuteix actualment, no arriba a admetre totalment la propietat individual...*

—Sí, és cert. Però, de moment, aquesta llei encara s'està discutint, i, si la majoria de la població es pronuncia a favor de la propietat privada, l'article en qüestió s'haurà de transformar.

—*¿Pensa que una majoria es demarcarà a favor de la propietat privada?*

—No, perquè entre la població la inclinació a la igualtat és molt forta. A molta gent no els agrada que els veïns destaquen de la massa i prefereixen, com es diu en rus, "comptar els diners

de la butxaca del veí”.

—*¿Li sap greu?*

—Sí, la igualtat és l'enemic de la rendibilitat. Les persones són diferents, tenen capacitats diferents.

—*Les reformes en curs en els altres països de l'Europa de l'Est, ¿poden servir d'esperonament?*

—De moment hem de reconèixer que no passa gran cosa en l'economia d'aquests països. Si, per exemple, arriben a reduir la inflació o a restablir l'equilibri del mercat, si augmenten l'interès de la

gent en el resultat del seu treball o duen a terme una acció positiva contra l'economia subterrània i redueixen el deute exterior, no solament ens faria molt feliços, sinó que ens pot servir: podrem inspirar-nos en aquestes experiències.

—*Diu que no passa res en els altres països socialistes, però a pesar d'això... A Polònia es declarava encara no fa sis mesos que farien falta deu o vint anys per aconseguir la convertibilitat del zloti. Doncs bé, estan a punt d'aconseguir-ho. ¿Això, no pot servir d'exemple al ruble?*

—De moment, no hi ha res en concret.

—*Les taxes del mercat és una cosa concreta. La relació del zloti en el negre i el zloti oficial, que era d'1 a 7 o 8, és ara per ara d'1 a 2.*

—La vida de la població encara no ha millorat. Els polonesos viuen pitjor que fa deus anys.

—*¿No pensa que la reforma monetària és la prioritat absoluta?*

—A la Unió Soviètica hi ha gent que pensa que cal fer una reforma monetària per a poder liquidar una part de l'estalvi excedent i reduir la massa monetària. Al meu parer, això no duria a gran cosa perquè, cada any, el creixement de les rendes depassa el de les despeses. Els soviètics tenen molts diners en els calceïns: al voltant de 100.000 milions de rubles i, a les caixes d'estalvi, hi ha uns dipòsits de 320.000 milions.

—*Llavors, ¿què es pot fer per a utilitzar aquesta enorme massa monetària?*

—He proposat un programa que el govern, de moment, encara no ha acceptat. Es tracta d'augmentar l'esfera dels serveis de pagament perquè la gent pugui aprofitar els seus diners per a millorar les seues condicions d'allotjament, adquirir terra o accions. En poques paraules, fer participar els diners de la població en una producció de béns que seran immediatament adquirits. Per exemple, cada any es venen a l'URSS 850.000 cotxes. En farien falta 3 milions. El preu d'un automòbil al mercat negre és deu vegades major que el de l'estat. Actualment, la gent espera anys per a tenir el seu vehicle, se'ls podria demanar d'avançar els diners i garantir-los un cotxe, diguem, per al 1992 o 1993. Rebrien uns certificats personals que podrien tornar a vendre a l'Estat en qualsevol moment. Done aquest exemple, però s'esdevé el mateix per als vídeos o per als apartaments. Suposem que

jo tinc un apartament de dos cambres i en vull un de quatre. L'estat em dona la garantia que jo podré viure en aquest nou apartament el 1992, però em demana d'avançar ara una part de la suma total.

—*El problema més gran de l'economia soviètica és una oferta insuficient de béns i de serveis, ¿com poden augmentar-los?*

—Efectivament, cal reequilibrar l'oferta. Per a produir béns de consum, fan falta estimulants poderosos i cal redistribuir les inversions: tota una sèrie de mesures que, ara, s'estan discutint. Això no obstant, no es podrà reequilibrar el mercat soviètic augmentant solament la producció dels béns de consum: hem d'augmentar alhora les importacions.

—*Per a estimular la producció s'ha donat llibertat de preus als industrials i en lloc d'arribar a una racionalització dels costos s'ha vist que els dirigents de les empreses augmentaven simplement els preus, ¿com fer entendre als vostres dirigents que la llibertat de preus implica un gestió més ajustada?*

—És novament una qüestió de política financera i monetària. Si hi ha massa diners en circulació, poden augmentar els preus: ¡les mercaderies es venen a pesar de tot!

—*Feia la impressió que fonamentàveu moltes esperances en dues coses: les cooperatives i les joint-ventures. Quan es fa balanç, sembla que és negatiu en aquests dos casos. ¿Com analitza aquest fet?*

—És cert. Això es relaciona amb errors que s'han comès en el moment de posar en pràctica la legislació de les cooperatives. Aquestes darreres no són proveïdes en primeres matèries per l'Estat i tenen autorització per a establir uns preus completament lliures. Els preus han tornat a l'especulació i això ha disposat la gent contra les cooperatives. Al principi no pagaven cap impost. S'ha fixat una fiscalitat al cap d'un temps, cosa que era totalment errònia.

Quant a les *joint-ventures*, al començament de 1989 n'hi havia 200. Les condicions eren massa rígides: el 51% del capital havia de ser soviètic, igual que el director general i la legislació de treball. Tot això s'ha suprimit: ara, ja n'hi ha 1.000 i 1.000 més estan a punt de crear-se. I, al meu parer, les *joint-ventures* no han de constituir el sector fonamental de l'economia, són un suport

Venda ambulant

important, certament, però únicament un suport.

Hi ha altres qüestions que encara no s'han resolt: l'absència de mercats, de béns de producció, de convertibilitat del ruble...

—*En el seu llibre evoca la necessitat de crear un mercat "socialista" i de fer funcionar un sistema de competència que també qualifica de "socialista". Finalment, ¿la perestroika no és un capitalisme que no vol dir el seu nom o hi haurà, segons vostè, una via específicament socialista de mercat i de competència?*

—El mercat és el mercat. El mercat socialista és el mercat d'un país socialista. El concepte de mercat existia fins i tot abans de la creació del capitalisme. Evidentment, sota el capitalisme, s'ha desenvolupat molt, però el mercat socialista es distingeix del capitalista per dues coses específiques. La primera ens duu a la propietat privada. Hi haurà propietat privada a la URSS, però sense la utilització de les forces assalariades. A casa nostra, no volem patrons privats que exploten la gent que ven la seua força de treball. És la primera distinció. D'ella ve la segona. Al nostre país, el repartiment de les rendes depèn del treball, de la qualificació i no del capital. No són els diners els que fan els diners, sinó el treball. Continuarem, doncs, distingint-nos dels països capitalistes; això no obstant, el mercat és igual pertot arreu.

—*¿El mercat del treball també?*

—Hi haurà un mercat de treball. Hi

haurà atur, però atur de masses... Si l'Estat du una política intel·ligent, com a Suècia, s'aconseguirà d'evitar l'atur de masses.

—*Fonamentalment, fa la impressió que s'aturen al costat quan es tracta de mercat i de competència...*

—Sí, per raons socials.

—*¿No li sap greu?*

—Fins i tot sense depassar la barrera de la propietat privada de les empreses, hi ha grans possibilitats de millorar la situació. Jo sóc optimista.

—*Vostè és optimista mentre ens ha dit al llarg d'aquesta entrevista que l'economia no marxa, que les cooperatives no marxen, que les joint-ventures no marxen, que la producció no avança i que té problemes per a reduir la demanda. ¿El vostre optimisme és difícil d'entendre?*

—El capitalisme tenia 150 anys quan es va produir la crisi de 1929 i, en aquella època, molta gent pensava que n'era la fi. Els capitalistes es tiraven per les finestres, un terç de la població de la major part dels països no tenia treball, etc. Al capdavant, la crisi es va remuntar. Nosaltres també tenim la nostra crisi, no tan profunda com la de 1929, però greu igualment. I, tanmateix, pense que també nosaltres la remuntarem. El 1929 hi havia optimistes com Roosevelt que veien com es podia sortir de la crisi. A casa nostra també. Jo no sóc l'únic.

—*¿No està a punt d'utilitzar el mateix llenguatge que tots els responsables socialistes, des de fa seixanta anys, a*

propòsit de les eternes dificultats provisionals?

—Si examinem la història de Rússia i del poder soviètic, es veu que aquest no és l'únic període de crisi que ha'travesat. N'hem conegut de pitjors: hi ha hagut èpoques en què es pensava que era la fi de Rússia i el poble ha trobat la força per a superar les dificultats que semblaven insuperables. Un gran país com Rússia no pot morir.

—*Un gran país, no... Però, per contra, la direcció d'aquest país... ¿Pensa que aquesta situació econòmica amenaça directament i personalment Mikhaïl Gorbaxov?*

—Sí, però la posició de Gorbaxov és, de fet, més sòlida que el que es puga pensar. Sembla que la gent no el jutja únicament per la situació econòmica. Ha parat la guerra d'Afganistan, ha millorat les relacions exteriors i ha instaurat la democratització i la reforma política. Certament —jo, que sóc economista, pense sobretot en l'economia—, estem en una situació perillosa. Hi pot haver moviments salvatges i vagues massives com fa poc a Polònia amb les conseqüències que tots coneixem. Però, de moment, considere que és possible evitar això. Ho repetesc: sóc optimista. ¿Coneix la diferència entre optimisme i pessimisme? El pessimista considera que la situació no pot anar a pitjor. L'optimista pensa que encara hi ha alguna cosa pitjor.

© L'Express

Traducció: Vicent Hernández